

Posudek oponenta disertační práce JUDr. Heleny Nutilové: Ochrana osobních údajů

Problematika, kterou si doktorandka zvolila, jako téma svojí práce právě v poslední době značně ožilo, nepochybně i v souvislosti s tím, že se chystá nová, zřejmě komplexní úprava v podobě nařízení Evropské unie, která bude nutně rezonovat i v českém právním řádu. Tím nemá být řečeno, že jinak stojí stranou pozornosti odborné veřejnosti či aplikační praxe. O tom ostatně svědčí i poměrně rozsáhlý přehled literatury, z níž autorka čerpala. Na tomto místě však nemohu nevzpomenout, že mohl, resp. měla být ještě širší, pominuty jsou zejména práce autorské dvojice V. Bartík, E. Janečková, kteří vydali fundovaný komentář k zákonu o ochraně osobních údajů, několik monografií na toto téma a též řadu článků. Zmiňuji je proto, že z nich by mohla dr. Nutilová získat zajímavé podněty zejména o tom, jak se zák. č. 101/2000 Sb. promítá do zvláštních úprav. Stejný efekt by se dostavil, jestliže by více přihlížela k judikatuře, zejména správních soudů.

Disertace je rozdělena více méně na dvě stejně velké části, z nichž první tvoří obecná východiska soukromí, mezinárodně právní ochrana, zákonný, resp. ústavní rámec právní ochrany soukromí a osobních údajů v České republice a principy ochrany osobních údajů. Další je pak věnována analýze zák. č. 101/2000 Sb., režimu předávání osobních údajů do zahraničí a zvláštnostem při přenosu dat do USA.

Porovnáváme-li obě části, vychází z nich jako kvalitativně lepší první. Ocenit je třeba zejména, jak se autorka vypořádala s otázkou práva na soukromí, které dobře postřehla i v dynamice judikatury. Stejný závěr lze učinit také o pasážích věnovaných úmluvě 108/81, Listině základních práv Evropské unie a směrnici 95/46.

K těmto pasážím jen několik, spíše drobnějších připomínek. Na str. 17 je konstatováno, že na přelomu 20. a 21. století došlo k prudkému rozvoji informačních technologií. Ve skutečnosti se tak stalo již nejméně o desetiletí dříve, což je ostatně správně konstatováno v úvodu. Na str. 28 je použita zkratka EÚLP a současně o ochraně lidských práv a základních svobod, což je zjevně nadbytečné. Na str. 40 je dovozováno, že ochrana osobních údajů slouží ke kontrole veřejné moci. To není zajisté nesprávné, ale chybí zmínka o tom, že osobní údaje jsou garantovány i na horizontální úrovni, což je ostatně uvedeno na str. 48.

Pokud se, na str. 45 hovoří o kontrolních mechanismech v souvislosti s Všeobecnou deklarací lidských práv, dlužno uvést, že jejich faktický přínos, efekt je minimální.

Nerozumím argumentaci na str. 49, kde je porovnáváno zakotvení práva na soukromí a svobody projevu. V obou případech jde, co se týče omezení o totéž a budou-li si tato práva vzájemně konkurovat, musí být řečeno, kterému z nich je třeba v daném případě dát přednost.

Jakkoli se nechci zastávat režimu v letech 1948-1989, nemohu souhlasit s tím, že vůbec nebyla upravena ochrana osobních údajů a soukromí (str. 74). Ve skutečnosti se tak dělo v rámci všeobecných osobnostních práv podle občanského zákoníku. Jiná je samozřejmě otázka, nakolik odpovídala realita právní úpravě. Viz k tomu zejména Knap K., Švestka J., Jehlička O., Pavlík P., Plecítý V.: Ochrana osobnosti podle občanského práva, Linde, Praha 2004.

Zde se již postupně dostáváme k slabší části disertace. Třebaže se autorka zjevně soustřeďuje na veřejnoprávní aspekty, s prioritou správněprávní regulace, sotva lze považovat za postačující, pokud věnuje soukromoprávní ochraně jen něco málo přes tři stránky a to navíc bez citace literatury a s uvedením jen dvou judikátů. Co též postrádám, je, jak jsou příslušné instituty řešeny v novém občanském zákoníku, kdo by stačila byť i stručnější zmínka.

Dosti nesystematicky působí zařazení subkapitoly o ochraně osobních údajů v trestním právu. Buď o tom mělo být pojednáno obsáhleji nebo vůbec, ale tato „střední cesta“ je nic neříkající.

Vcelku dobře ovšem působí kapitola, kde jsou vymezeny principy ochrany osobních údajů a to na pozadí úmluvy 108 a směrnice 95/46, v níž dr. Nutilová prokazuje schopnost kvalitní analytické práce s textem právních předpisů.

Šestá kapitola obsahuje rozbor jádra právní úpravy ochrany osobních údajů v zák. č. 101/2000 Sb., jehož systematika je v zásadě sledována. To by jistě nebylo na vadu věci, pokud by se autorka mnohdy nespokojila právě jen s převyprávěním textu zákona a přiložila by k němu mnohem více komentáře. Přímo se to nabízí např. na str. 142-147, kde je pojednáno o výjimkách ze zásady, že ke zpracování osobních údajů je třeba souhlasu jejich subjektu, postavení tzv. osob veřejného zájmu atd.

Rozhodně mělo být též zmíněno, jak je tomu s úpravou ochrany osobních údajů ve zvláštních zákonech, např. o Policii České republiky nebo o Celní správě České republiky. Vhodné by též bylo demonstrovat příslušná ustanovení na tom, jak se

uplatňují v pracovněprávních vztazích, oblasti ochrany veřejného zdraví, školství atp. Pouhé odkazy pod čarou na ten který zákon se mi nejeví jako postačující.

Konkrétně pak upozorňuji, že občanský zákoník pojem fyzické osoby nevymezuje (viz str. 117), ostatně nevím, že by se o to někdo vůbec vážně a zejména úspěšně pokoušel (snad s výjimkou onoho řeckého filozofa, který člověka označil za dvounohou bytost bez křídel, načež mu jeho spoluobčan přinesl oškubanou slepici se slovy, že toto je tedy člověk).

Právní předpisy uvedené v odkaze 183 se podle mne netýkají osobních údajů.

Nepřesné je tvrzení, že se na proces registrace nevztahuje správní řád (str. 154). Poukazuji zde na § 177 odst. 2 a § 180 odst. 2 správního řádu. Je třeba si uvědomit, že citovaná dikce zákona o ochraně osobních údajů, byla přijata před účinností platného správního řádu.

Nerozumím argumentaci na str. 156, smyslem zvolené úpravy bylo, aby tam, kde není vydáno rozhodnutí a realizuje se právo, došlo k pouhé evidenci, mutatis mutandis jako u volné živnosti, aniž by muselo být vydáváno rozhodnutí.

Autorka se mýlí, pokud tvrdí na str. 160, že existuje veřejnoprávní solidární odpovědnost, jde o chybu natolik zřejmou, že ani nepotřebuje komentáře.

Vcelku na dobré úrovni jsou závěrečné kapitoly.

V práci lze nalézt několik překlepů, jímž se mohla při pečlivější korektuře doktorandka vyhnout, např. na str. 63 novotvorby=normotvorby, na str. 102 ministerstvo financí či ministerstvo vnitra=Ministerstvo financí či Ministerstvo vnitra, na str. 169 zákona č. 150/2002, soudního řádu správního= zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního.

Nemohu pominout shrnující a kritický závěr, který je vyústěním celé práce a prokazuje, že se dr. Nutilová v materii orientuje. Správně si mimo jiné na str. 205 a 206 všímá značných výjimek, které je třeba přičíst na vrub úspěšné lobby, jíž se podařilo dosáhnout vcelku záhy novelizace.

Celkově mohu říci, že práce ve mne vyvolává poněkud ambivalentní pocity. Jak bylo řečeno, v některých částech je kvalitní, jindy však jde o pouhý popis zákona. Aniž bych chtěl ze sebe sejmout odpovědnost za definitivní rozhodnutí, doporučuji práci

k obhajobě, při níž by autorka měla velmi zevrubně reagovat na připomínky v posudku a objasnit, proč zvolila kritizované postupy.

V Praze 28. října 2012

Doc. JUDr. Pavel Mates CSc.